

T.C.
BAHÇEŞEHİR ÜNİVERSİTESİ

**EDMOND ROSTAND'IN CYRANO DE BERGERAC
OYUNUNUN İNCELENMESİ VE OYUNDAKİ SOSYAL
HAYATA YÖNELİK ELEŞTİREL UNSURLARIN
DEĞERLENDİRİLMESİ**

Yüksek Lisans Tezi

MUSTAFA HALEZEROĞLU

İSTANBUL, 2019

**T.C.
BAHÇEŞEHİR ÜNİVERSİTESİ**

**SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
İLERİ OYUNCULUK YÜKSEK LİSANS PROGRAMI**

**EDMOND ROSTAND'IN CYRANO DE BERGERAC
OYUNUNUN İNCELENMESİ VE OYUNDAKİ SOSYAL
HAYATA YÖNELİK ELEŞTİREL UNSURLARIN
DEĞERLENDİRİLMESİ**

Yüksek Lisans Tezi

MUSTAFA HALEZEROĞLU

Tez Danışmanı: NAZAN KESAL

İSTANBUL, 2019

T.C.
BAHÇEŞEHİR ÜNİVERSİTESİ

SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

.....İLERİ..... OYUNCULUK..... YÜKSEK LİSANS PROGRAMI

Tezin Adı: Cyrano Le Bergeroc oyununun incelenmesi ve içindeki eleştirel

Öğrencinin Adı Soyadı: unsurların sosyal hayata etkileri
MUSTAFA HALEZERÖĞLU

Tez Savunma Tarihi: 11/11/2015

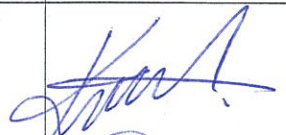
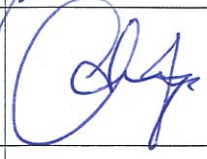

Bu tezin Yüksek Lisans tezi olarak gerekli şartları yerine getirmiş olduğu Sosyal Bilimler Enstitüsü tarafından onaylanmıştır.

Doç. Dr. Burak KÜNTAY
Enstitü Müdürü

Bu tezin Yüksek Lisans tezi olarak gerekli şartları yerine getirmiş olduğunu onaylarım.

Program Koordinatörü

Bu Tez tarafımızca okunmuş, nitelik ve içerik açısından bir Yüksek Lisans tezi olarak yeterli görülmüş ve kabul edilmiştir.

	Ünvan/Ad	İmza
Tez Danışmanı	NAZAN KESAL	
Üye	ALI DÜŞENKALKAR	
Üye	GÜROL TONBUL	

ÖZET

EDMOND ROSTAND'IN CYRANO DE BERGERAC OYUNUNUN İNCELENMESİ VE OYUNDAKİ SOSYAL HAYATA YÖNELİK ELEŞTİREL UNSURLARIN DEĞERLENDİRİLMESİ

Mustafa Halezeroğlu

İleri Oyunculuk Anabilim Dalı

Tez Danışmanı: Nazan Kesal

Mayıs 2019, Sayfa Sayısı: 36

Bu tezde; Edmond Rostand'ın Cyrano De Bergerac oyunu incelenerek, içerisindeki sosyal statü, aşk anlayışı ve sanat dünyası eleştirilerek, bu unsurların sosyal hayata etkileri değerlendirilmeye çalışılmıştır. Bu değerlendirmeler oyunun yazıldığı dönem dikkate alınarak yapılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Edmond Rostand; Cyrano De Bergerac; Eleştirel Unsurlar

ABSTRACT

INVESTIGATION OF EDMOND ROSTAND'S CYRANO DE BERGERAC PLAY AND ASSESSMENT OF CRITICAL ELEMENTS FOR SOCIAL LIFE IN THE PLAY

Mustafa Halezeroğlu

Advanced Acting Division

Thesis advisor: Nazan Kesal

May 2019, Number of pages: 36

In this thesis; The role of Edmond Rostand's Cyrano De Bergerac was examined and the social status, the understanding of love and the art world were criticized and the effects of these elements on social life were tried to be evaluated. These evaluations were made considering the period in which the game was written.

Keywords: Edmond Rostand; Cyrano de Bergerac; Critical Aspects

İÇİNDEKİLER

1. GİRİŞ.....	1
2. OYUNUN DÖNEMİ	2
2.1 ROMANTİZM AKIMI.....	2
2.2 REALİZM AKIMI	3
2.3 SEMBOLİZM AKIMI	3
3. EDMOND ROSTAND'IN HAYATI	4
3.1 Tiyatro Oyunları ve Şiirleri:	5
4. CYRANO DE BERGERAC'IN HAYATI (1619-1655)	6
4.1 Eserleri.....	6
5. OYUN	7
5.1 OYUN HAKKINDA BİLGİLER	7
5.2 OYUNUN KONUSU.....	8
5.3 OYUNDAKİ KARAKTERLER.....	8
5.4 KİTABIN ÖZETİ	9
5.4.1 Birinci Perde.....	9
5.4.2 İkinci Perde.....	10
5.4.3 Üçüncü Perde	10
5.4.4 Dördüncü Perde	11
5.4.5 Beşinci Perde	11
6. ŞÖVALYELİK HAKKINDA.....	12
6.1 ŞÖVALYELERİN EĞİTİMİ.....	12
6.1.1 Page Dönemi.....	13
6.1.2 Squire Dönemi.....	14
6.1.3 Şövalyelik.....	15
6.2 ŞÖVALYELİK TÖRENİ.....	15
6.3 ŞÖVALYE YEMİNİ	16
6.4 ŞÖVALYELİK KURALLARI	16
7. OYUNDAKİ ELEŞTİREL UNSURLARIN İNCELENMESİ.....	19
7.1 SOSYAL STATÜ ELEŞTİRİSİ	19
7.2 AŞK ANLAYIŞI ELEŞTİRİSİ	26
7.3 SANAT DÜNYASINA ELEŞTİRİ.....	35
8. SONUÇ VE DEĞERLENDİRMELER.....	41
9. KAYNAKÇA	42

ŞEKİLLER

Şekil 1: Edmond Rostand.....	6
Şekil 2: 17. yy Cyrano de Bergerac ve Cyrano de Bergerac'ın yazılarını gösteren gravürler....	8
Şekil 3: Cyrano Bergerac oyunundan temsili sahneler	9
Şekil 4: Şövalyelik ile ilgili temsili resim.....	18

1.GİRİŞ

Fransız edebiyatındaki komik şeyler ve yergi üslubu, Moliere ile zirveye ulaşmakla beraber bir eleştiri türüdür. Moliere den 300 sene sonra yasayan Edmond Rostand, Cyrano De Bergerac adli eseri yazmıştır. Bu eser Shakespeare ile aynı derece belagati paylaşmaktadır. Bu tezde, Edmond Rostand'ın hayatı, kitap özeti, karakterlerin sunumu ve eserin analizini sunduk. Bu kitabı eleştirel bir çalışma olarak kabul ederek, eleştirel çalışmadan, sosyal hayatın bozulmasından, sevgi anlayışından, çıkar çatışmalarından söz ediyoruz. Bu temalar eserlerdeki örneklerle incelenmiştir. Fransız tiyatrosunun klasik geleneği on yedinci yüzyılda resmleştirildi. 18. yüzyıl da 17. yüzyılın taklidi olarak devam etti.

Bu arada, oyunlar genellikle hikâyedeki karakterlere odaklandı. Çoğunlukla Yunan veya Roma edebiyatı gibi değil daha çok psikolojik tarzda idi. Herhangi bir şiddet veya şok edici eylem, örneğin; bir savaş gibi, sahneye yerleştirilmedi.19. yüzyılda Fransız dramatik sanatının durumu, Fransız siyasetinin durumu kadar kargaşaydı. Bu edebi ve politik ayaklanma döneminde, Romantizm, Tabiatçılık, Sembolizm, Realizm gibi akımlar Fransa'da gelişti. Oysa Cyrano De Bergerac bu kategorilerin hiçbirine uymuyordu. Bazıları romantik dramanın, doruk noktasında bir canlanma olduğunu hissediyordu. Ancak o akımı ne tam olarak yeniden yaşattı ne de devam ettirebildiler.

Cyrano, 1897'de Hugo'nun son çabalarından yarım yüzyıl sonra ilk kez tanıtıldı. Üstelik bir akımın ve hareketin parçası değildi. Aksine, Cyrano, Fransız ortaçağ edebiyatındaki Troubadour şarkılarının bir ürünü gibi görünüyor. Bunların en ünlüsü Roland Şarkısıdır. Roman de la Rose öyküleri ise bir suçluyu öldürerek kendisinin intikamını alan cesur, asil ve sadık kahramanlarla ilgilidir. Roman de la Rose, bu dönemin popüler edebiyatının diğer türünün, idealize olmuş kadın ve sevginin ilk örneğidir. Bu masallardaki aşk, saygılı, itaatkâr ve neredeyse dindardı. Cyrano bu iki türü ana karakterinde ve tarihinde birleştiriyor. Edmond Rostand'ın kendisi, Fransa'nın güneyinde, bu masalların ilk kez geliştirildiği ve tarihi Cyrano de Bergerac'ın köklerinin olduğu yerlerden çıkmıştır.

2. OYUNUN DÖNEMİ

19. yüzyıl Fransız edebiyatının altın çağı olarak kabul edilir. Birçok akımın aynı anda olduğu ve etkisini gösterdiği bu dönemde Fransızlar dünya edebiyatına sayısızca eser hediye etmişlerdir. Romantizm, realizm, sembolizm 19. yüzyılın önemli akımlarındandır.

Sevda Şener, yazdığı bir makalede romantizmin tiyatrodaki yeni bir aşama olduğundan bahseder. Tiyatronun; konu, işlev, biçim olarak yeniden şekillendiğini vurguladığı makalesinde romantik tiyatro düşüncesinin, tiyatro sanatının tarihsel gelişimi, tragedyanın yapısı ve türlerin özellikleri gibi konularda önemli çıkarımlar yaptığını belirtmiştir. Romantizm, tiyatronun görevlerinden olan eğitime ve eğlendirme görevini yeniden yorumlayarak, yeni bir uyum anlayışı getirmiştir. Bu akımları kısaca açıklayacak olursak şunları söyleyebiliriz:

2.1. ROMANTİZM AKIMI

Aydınlanma çağı olarak görülen 18. yüzyılın sonlarında ortaya çıkıp 19 yüzyılda etkisini gösteren bir edebiyat akımıdır. İlk olarak Almanya'da başlamış sonra İngiltere'de ilgi görmüştür. Fakat kuralları Fransa'da belirlenmiş, sonrasında da tüm Avrupa'ya yayılmıştır. Klasizme tepki olarak doğmuştur. Klasizmin ortaya koyduğu akıl ve sağduyu; bilimsel gelişmelerin ilerlemesini sağlamış, toplum yapısını, yaşayış tarzını, adetlerini ve pek çok şeyin bilimsel açılarından yeniden incelenmesini sağlamıştır. Tüm bu gelişmelerin sonucunda Jean Jacques Rousseau, Montesquieu, Diderot gibi felsefeciler, ilerlemenin önünde duran bütün önyargı ve zorluklara düşünce yoluyla bir savaş açarak dinsel hoşgörü, toplumsal ve siyasal eşitlik, birey haklarına ve düşünce özgürlüğüne saygı gibi konuları halka benimsetmek için uğraşmışlardır. Halk tarafından benimsenen bu fikirler Fransız İhtilali'nin olmasına sebep olmuş, tek bir kişinin elinde bulunan idari yönetim şekli olan monarşi yıkılarak soylulara karşı burjuva sınıfı ortaya çıkmıştır. Romantizm akımı, böyle bir ortamda doğmuştur.

Romantizm akımında akıl ve sağduyu yerine duygu ve hayallere ağırlık verilmiştir. Duygu, coşku, düş gücü ve özgürlüğün etkilerinin görüldüğü eserlerde serbestlik olduğu da rahatlıkla fark edilmektedir. Romantizmin etkili olduğu eserlerde her sınıftan insan kendinden bir şeyler bulabilir. Aşk ve ölüm en çok işlenen konulardandır. Romantizmde görülen insan tiplmesi soyut değil çevresi ve fiziği ile belli bir kişidir; fakat kişiler ya hep iyidir ya da hep kötüdür.

Bu bakımdan insanın tam olarak ele alınmadığı, eksiklikler olduğu görülmektedir. Kişilerin bu şekilde tek yönlü olması iyi ve kötü arasında çatışmaları doğurur. İyiler ödüllendirilirken, kötülere de ceza verilir.

Romantik sanatçılar kendilerini saklamadan olaylarla ilgili düşüncelerini belirgin bir şekilde ortaya koyarlar. Edebiyat dilindeki kalıplaşmış kelimeler yerine, günlük konuşma dilini kullanmayı tercih etmişlerdir. Bu da eserlerin sade bir dille yazıldıklarını göstermektedir. İlk eserler tiyatro alanında olmasına rağmen sonrasında roman tarzındaki eserler ön plana çıkmaya başlamıştır.

Klasisizm'de ihmal edilen Hristiyanlık, Romantizm akımında tekrar, mucizeleriyle birlikte ele alınmıştır. Ulusallık ön plana çıkmış evrensellik ikinci planda kalmıştır.

2.2. REALİZM AKIMI

19. yüzyılın ikinci yarısında Romantizme tepki olarak doğmuştur. Teknolojinin de gelişmesiyle pek çok yenilik olmuştur. Bu yenilikler insan hayatını da değiştirmiştir. Auguste Comte'un ortaya attığı Pozitivizm felsefesinde insanın sadece gördüğüne inanması savunulmuştur. Pozitivizm'in edebiyata uygulanması sonucu ortaya Realizm akımı çıkmıştır.. Realizm akımında, Pozitivizmin bir koşulu olarak gözleme çokça önem verilmiştir.

Realizmde roman ve hikayeler çoğunluktadır. Romantizmde işlenen duygu ve hayaller yerine toplum ve insan gerçekleri konu alınmıştır. Eserlerde, olağanüstü olaylar yer almaz. Yaşanmış bir olay veya gerçek hayatta yaşanabilecek bir olay anlatılır. Realizm'de görülen insan tiplmesi tam anlamıyla insandır. Gerek çevresiyle olan ilişkileriyle gerek tutkularıyla en ince ayrıntılarına kadar tanıtılmıştır.

Realizm sanatçıları; eserlerinde yalnızca yaşananın anlatılmasına yönelerek, yaşanan olaylar ve kişiler karşısında tarafsız davranarak kendi yorumlarını esere katmazlar. Kendilerini saklayarak nesnel bir şekilde anlatmayı tercih ederler. Bunun yanı sıra eserin biçim kusursuzluğu da oldukça önemlidir. Üslup açık, net, söz oyunlarından uzak olacak şekildedir.

2.3. SEMBOLİZM AKIMI

Sembolizm akımı diğer adıyla simgecilik akımı 19. yüzyılda Fransa'da ortaya çıkmıştır. Fransız İhtilâli sonrasında oluşan aydınlanma çağı ve özgürlük ortamı sanata da yansımış, sadece edebiyat sanatıyla sınırlı kalmayarak müzik ve resimde de etkisini

göstermiştir. Parnasizme tepki olarak doğmuştur. Parnasyenler eserlerinde akli ön plana almış, insan duygu ve izlenimleri yerine gerçekliğe ve düşüncelere önem vermişlerdir. Sembolistler ise bu anlayışa karşı çıkarak insanın iç dünyasına, hislerine yönelmişlerdir. Böylece semboller vasıtasıyla dış çevrenin insan üzerindeki etkilerini ve izlenimlerini anlatmışlardır. Sembolizm, kendisini şiirde daha fazla göstermiştir. Bunun sebebi olarak bireylerin hislerini anlatmasında şiirin etkin olması gösterilebilir. Şiirde kapalı bir anlatım biçimi vardır. Anlamın kapalı olması önemlidir. Böylece herkes kendine göre yorum yapabilir. Sembolizmin en belirgin özelliklerinden birkaçı şöyledir; gerçeklerden kaçma, hayale sığınma, çirkinlikleri hayal yardımıyla güzelleştirme, bunlara bağlı olarak ortaya çıkan karamsarlıktır. Sembolizmin ilkeleri Fransız şair Stéphane Mallarmé tarafından oluşturulmasına rağmen edebiyat dünyasında sembolizmle özdeşleşen isim Charles Baudelaire'dir. Edmond Rostand'ın yazdığı Cyrano de Bergerac adlı tiyatro eseri de Romantizm akımı etkisindedir. Fransa'nın savaştan yeni çıkması, eserlerdeki gerçekçiliğin insanları bunaltması düşünülecek olursa Cyrano de Bergerac insanlara coşkuyu ve sevinç duyguları vererek nefes aldirmayı başarmıştır.

3. EDMOND ROSTAND'IN HAYATI

1 Nisan 1868'de Marsilya'da doğan Fransız oyun yazarının tam adı Edmond Eugene Alexis Rostand'dır. Zengin ve kültürlü bir ailenin oğludur. Paris'te College Stanislas'ta edebiyat, felsefe ve tarih eğitimi görmüş sonrasında ise Hukuk Fakültesi'ni bitirmiştir. Edebiyat hayatına girmesi Musardisas (Aylaklıklar) adlı şiir kitabıyla olmuştur. Edebiyat hayatına tiyatro dalını seçerek devam etmiştir. Yazdığı ilk oyunlar seyirci tarafından pek ilgi görmese de devamında yazdığı Les romanesques (Düş Kuranlar) adlı oyunu 1894'te sahnelenerek oldukça başarılı olmuştur. Rostand'ın tanınmasını sağlayan ve ona dünya çapında ün kazandıran oyunu 1897'de sahnelenen "Cyrano de Bergerac" adlı oyundur.

Rostand 1901 yılında Fransa Akademisi'ne kabul edilen en genç yazardır. 1901 yılından sonra sağlığının bozulması yüzünden Güney Fransa'da dinlenmeye çekilmiştir. Bu sürede yazdığı iki oyunundan biri olan "Chantecler" hayattayken; tamamlayamadığı "La derniere nuit de don Juan" (Don Juan'ın Son Gecesi) ise ölümünden sonra yayımlanmıştır; ancak pek ilgi görmemiştir. Rosemonde Etienne Gerard ile 1890 yılında evlenen Edmond Rostand'ın Jean ve Maurice adlı iki çocuğu olmuştur. Yakalandığı İspanyol gribinin sonucu 2 Aralık 1918 yılında hayata gözlerini kapatmıştır. Ölümünden sonra Cambo-les-Bains'de bulunan "Amaga" villası Edmond Rostand müzesi haline getirilmiştir.

Rostand yazar olarak tiyatroya bir yenilik getirememiş olmasına rağmen, romantizmin etkileri görülen eserleri gerçekçilikle doğalcılığın bunalttığı okur katlarında ve savaş yenilgisinden çıkan Fransız seyirciler tarafından yüce ülkücülerin coşku ve sevincini getirdiği için çok sevilmiş ve benimsenmiştir. Edmond Rostand, Fransız tiyatrosunun son romantik yazarı olmuştur.

3.1. TİYATRO OYUNLARI VE ŞİİRLERİ:

1888: Le Gant Rouge (Kırmızı Eldiven)

1890: Les Musardises (Ayaklıklar), (Şiir)

1891: Les Deux Pierrots, Ou Le Souper Blanc

1894: Les Romanesques, (Şiirsel tiyatro eseri)

1895: La Princesse Lointaine (Uzaktaki Prenses)

1897: La Samaritaine (Samiriyeli Kadın)

1897: Cyrano de Bergerac,

1900: L'aiglon: A Play in Six Acts

1910: Chantecler: A Play in Four Acts

1921: La Dernière Nuit de Don Juan, (Don Juan'ın Son Gecesi)

1922: Le Vol de Marseillaise (Marseillaise'in Kanat Açışı) (Şiir Kitabı)

Şekil 3.1: Edmond Rostand

4. CYRANO DE BERGERAC'IN HAYATI (1619-1655)

6 Mart 1619 tarihinde Paris'te doğan Cyrano De Bergerac'ın tam adı Hercule-Savinien de Cyrano De Bergerac'tır. Kısa ömrü çok iyi belgelenememiş olup hayatı hakkında bilinenlerin çoğu çocukluk arkadaşı Henri Le Bret sayesinde. Genellikle hicivli olan eserleri arasında romanlar, oyunlar, mektuplar, fantastik denemeler ve bitmemiş bilimsel çalışmalar yer almaktadır. Renkli ve romantik yaşamı ile de dikkatleri çekmeyi başarmıştır. Serüven dolu bir gençlikten sonra Carbon de Castel-Jaloux komutasındaki muhafız birliğine dahil oldu. 1635-1659 yıllarında Fransa-İspanyol Savaşı'nda savaştı. 1640 yılında Arras Kuşatmasında boğazından yaralanması, askerliği bırakmasında etkili olmuştur. Askerliği bıraktıktan sonra öğrencilik hayatına geçiş yaptı. Fransız felsefeci, gök bilimci ve matematikçi olan Pierre Gassendi ile birlikte çalışmıştır. Öğrencilik yılları, gönül maceraları ve düellolarla doludur.

Cyrano de Bergerac'ın hayatı pek çok romantik yazara konu olmakla birlikte Edmond Rostand'ın 1897'de kaleme aldığı oyunuyla dünya çapında ünlenmiştir.

Kurgusal karakterlerde Cyrano de Bergerac, oldukça büyük bir burna sahip olmasıyla betimlenmiştir. Etkili konuşması, cesareti, kılıcının gücü, sağlam kişiliği ve korkusuzluğu ile tanınan bir silahşordur. Çirkin ve zaman zaman ölçüsüz olduğundan da bahsedilmiştir. Kuzeni Roxane'e aşiktir; fakat burnunun büyüklüğü sebebiyle reddedileceğini düşünerek bu durumu hiçbir zaman dile getirememiştir.

Moliere'e ilham veren komedyaları, nükteli hicivleri, tragedyaları olan Cyrano de Bergerac 28 Temmuz 1655'te 36 yaşında Fransa'da Paris'ten dokuz mil uzaklıkta bir kasabanın evinde ölmüş ve yerel bir kiliseye gömülmüştür.

4.1. ESERLERİ

1. 1648: Au sot lecteur et non au sage (Aptal Okuyucuya, Bilge Okuyucuya Değil)
2. 1649: Les Mazarinades (Kardinal Mazarin ve Takipçilerine Hicivler)
3. 1653: La Mort d'Agrippine (Agrippina'nın Ölümü)
4. 1654: Lettres (Mektuplar)
5. 1654: Le Pédant joué (Pedant Kandırılmış)
6. 1656: Histoire Comique des Etats et Empires de la Lune (Ay Devletlerinin ve İmparatorluklarının Komik Tarihi)
7. 1662: Histoire Comique des Etats et empires du Soleil (Ay Devletlerinin ve İmparatorluklarının Komik Tarihi)
8. 1662: Les Entretiens pointus (Sivri Yorum)
9. 1662: Le Fragment de Physique (Fizik Parçası) (Yarım kalmış bir eserdir.)

Şekil 1: 17. yüzyıl Cyrano de Bergerac ve Cyrano de Bergerac'ın yazılarını gösteren gravürler

5. OYUN

5.1. OYUN HAKKINDA BİLGİLER

Edmond Rostand'ın *Cyrano de Bergerac* adlı eseri 5 perde 48 sahneden oluşmaktadır. İlk dört sahne 1640 yılına, beşinci sahne 1655 yılında geçmektedir. Koşukla yazılmış bu yapıt idealizme, yiğitlik, mertlik ve özveri gibi insancıl değerlere bir övgüdür. Şiirsel ve duygusal atmosferi, hareketli üslubu, ince yergiciliği ile oynandığı her ülkede çok büyük ilgi görmüştür. Türkçe, İngilizce, Almanca, Rusça ve daha pek çok dile çevrilen eserin Türkçe çevirisi ilk olarak Sabri Esat Siyavuşgil tarafından yapılmıştır.

Pek çok filme konu olan Edmond Rostand'ın *Cyrano de Bergerac* tiyatro oyunu ilk olarak 28 Aralık 1897 yılında sahnelenmeye başlamış ve günümüze kadar da çok kez sahnelenmeye devam etmiştir. Sadece II. Abdülhamid döneminde sahnelenmesi yasaklanmıştır. Bunun bir sebebinin padişahın uzun burnuna bağlayanlar olduğu gibi *Cyrano*'nun tariz sanatındaki ustalığına bağlayanlar da bulunmaktadır.

5.2. OYUNUN KONUSU

Edmond Rostand'ın, gerçekten yaşamış bir kahraman olan Savinien de *Cyrano*'nun serüvenlerinden yola çıkarak yazdığı eserinde silahşor *Cyrano* güzel kuzeni *Roxane*'i sevmektedir, fakat burnunun büyüklüğü nedeniyle kendini çirkin bulur ve aşkını itiraf edebilecek cesareti bir türlü bulamaz.

Emrindeki yakışıklı silahşor *Christian* da *Roxane*'e aşıktır; ancak bunu *Roxane*'i etkileyebilecek şekilde ifade edemediği için *Roxane* karşısında suskun kalır. *Roxane*, *Christian*'ı görür ve beğenir. *Cyrano*'ya bu konudan bahsederek ondan yardım ister. Bu durumu öğrenen *Cyrano*, *Roxane*'nin mutlu olması için elinden geleni yapmaya karar verir. *Christian*'a yardım ederek onun dilinden aşk mektupları yazar. Mektupları okuyan *Roxane*'in aşkı büyür, iyice kuvvetlenir. Ne yazık ki kızın aslında kimi sevdiğinden haberi olmaz ve işler daha da karmaşık bir hale gelir.

5.3. OYUNDAKİ KARAKTERLER

Cyrano de Bergerac: Çok iyi kılıç kullanır, gururludur, iyi bir sanatkar, söz ustasıdır. Aynı zamanda müzisyendir. Kalbi çok temizdir. Burnunun uzun olduğu için çirkin olduğunu düşünür. *Roxane* aşıktır ama kendisinin burnu yüzünden beğenmeyeceğini düşündüğü için aşkını başka bir bedenden itiraf eder. Oyunun başkahramanıdır.

Roxane: Dış güzelliği önemseyen, romantik şiirleri çok seven güzel bir kız. Cyrano ona aşiktir, aynı zamanda Cyrano'nun kuzenidir.

Christian De Neuville: Cadetlere katıldıktan sonra Roxane'e aşık olmuştur. Yakışıklı ve zeki ama cahil bir asilzadedir.

Kont De Guiche: Roxane'e tutkun evli ve kurnaz bir asilzade.

Ragueneau: Kebapçı, pasta şefi, şiiri çok sever, aynı zamanda bir şairdir. Şairlere pasta ziyafeti çeker. Tiyatroya gidince bilet yerine pasta verir.

Le Bret: Cyrano'nun çok yakın arkadaşı, sırdaşıdır.

Carbon De Castel: Cadetlerin lideridir.

Ligniere: Cyrano'yu pusuya düşürmek isteyenlerden korur. Hicivci, ayyaş bir karakterdir.

Vikont De Valvert: Cyrano'nun burnuyla dalga geçer, düello sonu yenilir. Genç bir asilzadedir.

Bellerose: Burgonya otelindeki tiyatrodan sorumludur.

Jodelet: Tiyatroda bir komedyen.

Montfleury: Oyunun başında Cyrano'nun sahneye çıkmasını yasakladığı yeteneksiz oyuncu.

Cugy: Gece hayatına düşkün bir soylu.

Bertrandou: Flüt çalar.

Brissaille: Bir asilzade.

Lise: Ragueneau'nun gözü dışarıda karısı. Şairleri sevmez. Silahşor bir askere aşık olur ve kocasını terk eder.

Mother Marqueredede Jesus: Rahibelerin başıdır. Cyrano'yu sever.

Sister Marthe Ve Sister Claire: Manastır rahibeleri.

5.4. KİTABIN ÖZETİ

5.4.1. Birinci Perde

Yıl 1640'ı göstermektedir. Burgonya Otelinin salonu La Clorise oyununu izlemek için gelen her kesimden insanla doludur. Aralarında Cadet Bölüğü Muhafız Kıtasına yeni atanan Christian de Neuville de bulunmaktadır. Christian, uzaktan görüp âşık olduğu kadının kim olduğunu öğrenmek için yanında Lignière'yi getirmiştir. Lignière oradan bir an önce sıyrılıp meyhaneye gitmeyi düşünürken şair pastacı Ragueneau'yu görür. Ragueneau, Lignière'ye Cyrano Savinien Hercule de Bergerac'ı görüp görmediğini sorar. Cyrano, Phaidon rolündeki Montfleury'ye bir ay süreyle sahneye çıkmasını yasaklamıştır. Ragueneau bir markiyale Cyrano'nun gelip gelmeyeceği konusunda iddiaya girerken Magdelaine Robin Roxane locada görünür. Yanında ise her zamanki gibi hiçbir yerde peşini bırakmayan Kont de Guiche vardır. Christian'ın Roxane'yi görüp afallamasından faydalanan bir yankesici onu soymaya çalışırken Christian durumu fark eder. Yankesici, Christian'a Kont de Guiche hakkında yazdığı hicviyeden dolayı Lignière'ye 100 kişinin saldıracağını söyler. Christian salondan ayrılmış olan Lignière'yi bulmak ve haberi ulaştırmak için oradan ayrılır. Perde açılıp Montfleury sahnede görüldüğünde Cyrano ortaya çıkar ve ona sahneden inmesini söyler. Seyirciler itiraz edince Cyrano isteyenle düello yapacağını ilan eder ancak buna cesaret eden kimse çıkmaz. Kendini Kont de Guiche'ye ispatlamaya çalışan Vikont de Valvert, Cyrano'nun en hassas noktası olan büyük burnuyla alay etmek ister. Cyrano ona hem okuduğu baladla şiirdeki yeteneğini hem de kılıç kullanmadaki dillere destan olmuş ustalığını gösterir. Halk tarafından büyük bir heyecanla izlenen bu çekişme sonrası Le Bret arkadaşı Cyrano'ya Montfleury'ye olan düşmanlığının sebebini sorar. Cyrano kuzeni Roxane'ya aşıktır ancak burnunun iriliği nedeniyle aşkını ilan etmeye cesaret bulamamıştır. Bir oyunda Montfleury'nin Roxane'ye bakışını yakalamış ve bu oldukça sinirlenmesine yetmiştir. Le Bret, Cyrano'yu duygularını söylemesi için cesaretlendirmeye çalışırken yanlarına Roxane'nin dadısı gelir ve Roxane'nin kahraman kuzeniyle konuşacak bir şeyi olduğunu söyler. Bu konuşma için ertesi gün Ragueneau'nun dükkanında buluşmak üzere karar verirler. Heyecandan yerinde duramayan Cyrano, Lignière'nin içinde bulunduğu zor durumu öğrenir ve ona pusu kuran kişilere karşı kahramanca çarpışır. Çarpışmanın sonunda bu kişilerin hepsini mağlup eder.

5.4.2. İkinci Perde

Pastanede Roxane, Cyrano'nun bölüğündeki baronlardan biri olan Christian'a âşık olduğunu söyler ve Cyrano'dan, onu olabilecek her türlü tehlikeden korumasını ister. Cyrano, hayal kırıklığı ve acısını gizler ve Christian'ı koruyacağına dair genç kadına söz verir. Roxane oradan ayrıldığında Cyrano'nun etrafını akşamki çarpışmayı öğrenen cadetler sararak yüz kişiyi nasıl tek başına devirdiğini anlatmasını isterler. O sırada Christian da gelir, kendisini çaylak olarak gören Gaskonlara varlığını göstermek için Cyrano'nun hassasiyetini bilmesine rağmen burun kelimesini, konuşmasını keserek sürekli tekrarlar. Cyrano çileden çıksa da sevdiği kadının hatırına susar ve kendini Christian'a tanıtır. Roxane'nin mektup beklediğini öğrenen Christian'ın eli ayağına dolaşır çünkü güzel ve etkili sözler söyleme yeteneği yoktur. Roxane'nin üzülmesinden korkan Cyrano, mektupları Christian'ın ağzından kendi yazacağını vaat eder.

5.4.3. Üçüncü Perde

Roxane, Christian'ın mektuplarından her geçen gün daha fazla etkilenmeye başlamakta ona olan sevgisi ve aşkı gittikçe artmaktadır. Christian ise duygularını ifade etmek için artık Cyrano'nun gerekmediğini düşünür ve bu durumu tek başına devam ettirmeye karar verir fakat başarılı olamaz. Bu sırada Christian'ın kumandanı Kont de Guiche, Roxane'ye gün geçtikçe daha fazla baskı yapmaya başlamıştır. Roxane, Arras Kuşatmasından bir gün önce kendisini ziyaret eden Kontu oyuna getir ve Cyrano'nun da yardımıyla sevdiği Christian'la evlenir. Durumu nikah töreninden sonra anlayan Kont de Guiche, Christian'ı hemen cepheye gönderir. Roxane, artık eşi olan Christian'ı, kuzeni Cyrano'ya emanet eder.

5.4.4. Dördüncü Perde

Bir ayı geçen bir süredir Christian ve Cyrano cephenin en tehlikeli mevkiinde mücadele etmektedirler. Bu zor şartlar altındayken bile Cyrano, her sabah düşman hatlarını geçerek Roxane'ye yazdığı mektupları götürmeyi bırakmaz. İspanyolların saldırı düzenlediğini öğrenen Christian, Roxane'ye veda mektubu yazmayı temenni ettiğini söyler. Cyrano'nun cebinden çıkararak ona verdiği mektuptaki gözyaşı izinden gerçeği anlayan Christian, Roxane'ye her şeyi anlatması konusunda ısrarcı olur. Mektuplarda yazılanlardan başı dönen Roxane sürpriz bir ziyaretle bölüğün olduğu yere geldiği sırada Christian düşmanın ilk kurşunuyla vurularak ölür. Christian'ın mektubunu bulan Roxane iyice yıkılır.

5.4.5. Beşinci Perde

Yıl 1655'i göstermektedir. Christian'ın ölümünün üzerinden 15 yıl geçmesine rağmen, Roxane kapandığı manastırda göğsünde sakladığı son mektupla eşinin yasını tutmaya devam etmektedir. Her cumartesi Roxane'yi ziyaret eden Cyrano bir gün manastıra gitmek için yola çıkmışken başına payanda düşer. Yataktan çıkması halinde ölüme yaklaşacağını bilmesine rağmen yine de Roxane'nin yanına gider. Roxane, Cyrano'nun solgun halini fark etmez ve ondan şehirdeki haberleri öğrenmek istediğini söyler. Konu bir şekilde Christian'ın son mektubuna gelir. Cyrano, Roxane'ye mektubu okumak istediğini söyler. Hava kararmasına rağmen Cyrano'nun mektubu ara vermeden okuması ve sesinin tonu Roxane'nin hakikati bir anda görmesini sağlar ancak artık her şey için çok geçtir. Cyrano ölür, böylece Roxane sevdiği erkeği ikinci kez kaybetmiş olmanın üzüntüsünü yaşar.

Şekil 5.2: Cyrano Bergerac oyunundan temsili sahneler

6.ŞÖVALYELİK HAKKINDA

Ortaçağ Avrupası'nda küçük yaşlardan itibaren özel bir eğitimle yetiştirilen, soylu, belli ülkelere sahip olan, atlı savaşçılara şövalye denmekteydi. Profesyonelliklerinin yanı sıra halk tarafından kahraman olarak görülüyorlardı. Günümüzde ise şövalyelik unvanı, bazı ülkelerde, yapılan önemli bir hizmet sonucunda verilmektedir.

Dinsel askeri cemiyetler olarak da bilinen şövalye tarikatları I. Haçlı Seferi döneminde ortaya çıkmışlardır. Kutsal Topraklardaki Hristiyanları savunmak ve Kudüse giden hacıları korumak gibi bir amaç üzerine kurulmuşlardır.

Bir kısmı feodal bir beyin veya hükümdarın toprak tahsis ettiği vasallardı ve gerekirse efendilerinin birliklerinde savaşa katılıyorlardı. Kendilerine toprak tahsis edilmeyen şövalyeler de bulunmaktaydı. Toprak tahsis etme işlemi; efendinin, şövalyeleri teker teker hizmetine alarak olabileceği gibi kendisine toprak tahsis edilen bir şövalyenin yanında başka şövalyeleri getirmesi şeklinde de olabiliyordu. Şövalyeler efendilerini tehlikelerden koruma görevi üstlendikleri gibi, dışarıdaki keşif gezilerinde de efendilerinin yanlarında olarak onlara eşlik ediyorlardı. Şatoda bekçilik yapıyor ve onlar adına savaşlara da katılıyorlardı. İngiltere'de sadece hükümdarın şövalye kullanmalarına izin verilirken Fransa'da ise diğer soylular da şövalye kullanabiliyordu. Bunun sonucunda bazı soylular oldukça güçlendi. Önceden şövalyeler yılda sadece bir ay 10 gün çalışıyorlardı. Fakat bu durum 12. Yüzyılda değişiklik gösterdi. 12. Yüzyılda şövalyelerin sayısının azalması sonucu hizmet süreleri uzatıldı. Şövalyeler askerî hizmet yapmak yerine "scutage" denen bir vergiyi ödeyerek, seferlere katılmamaya başladılar. 14. yüzyıla gelindiğinde, savaşta süvarilerin öneminin azalması, paralı askerlerin tercih edilmesi, toprak kiracılarının isteksizliği gibi sebeplerden dolayı şövalye sayısı oldukça azaldı.

6.1. ŞÖVALYELERİN EĞİTİMİ

Şövalyelik kurumunun ve feodal sistemin halk tarafından kabul görmesi ile birlikte Charlemagne dönemi sonrası mecburiyetle ortaya çıkan iki olgudan biri şövalyeliğin sistemleştirilmesi olmuştur. İlk ortaya çıkan şövalyelerin cesaretleri, dindarlıkları ve merhametleri ile kazandıkları başarılar, şövalyelik kurumuna olan ilgiyi arttırmıştır. Böylece şövalye olmak isteyen gençlerin sayısı artmıştır.

Küçük yaşlarda başlayan şövalyelik eğitimi uzun yıllar boyunca devam ederdi. Genellikle 7 yaşlarında başlamaktadır. Aristokrat ailelerde ise erkek çocuğu yürümeye başlar başlamaz

binicilik ve silah kullanma konularındaki eğitimi de başlatılırdı. Yedi sekiz yaşında babasına bağlı olan lordlardan birine veya bir akrabasına eğitim için gönderilerek hem askeriye hem de saray eğitimi almaları sağlanırdı. Burada leydilerin istediklerini yapmaktan diğer şövalyelerin atlarına ve malzemelerine bakmaya kadar pek çok konuda çeşitli bilgileri edinmesi istenir ve beklenirdi. Şövalyelik yolunda ilerleyen bu aday page olarak adlandırılırdı. On dört yaşına kadar devam eden bu eğitimler ve bilgiler sonucunda page olan aday squire aşamasına geçerek eğitimi biraz daha zorlaştırılırdı. Çeşitli savaş teknikleri ile uğraşarak vücudunu geliştirmesi istenirdi. Yaklaşık yirmili yaşlarına kadar devam eden bu süre zarfında kendisini geliştirenler bir savaşta başarılı olurlarsa bir tören hazırlanırdı. Bu törende şövalye ilan edilirler ve bu şekilde hayatlarına devam ederlerdi.

Şövalyelik eğitimi için yukarıda da bahsedildiği gibi üç aşama bulunmaktadır. Bunlardan birincisi page dönemi olarak adlandırılan 7-14 yaş aralığını kapsayan dönemdir. İkincisi page döneminden sonra başlayan ve squire dönemi olarak adlandırılan 14-21 yaş aralığını kapsayan dönemdir. Son olarak da page ve squire dönemlerini tamamlayarak başarılı olanların şövalyelik unvanını almaya hak kazanacakları dönemdir. Bu dönemleri kısaca inceleyelim.

6.1.1. Page Dönemi

Şövalyelik eğitiminin temeli olarak görülen bu dönemde insani değerler öğretilirdi. Asillerin erkek çocukları yedi yaşına geldiklerinde başka bir asil ailenin kalesine gönderilerek burada gerekli eğitimi almaları sağlanırdı. Yedi yaşında ailelerine ayrılarak geldikleri asillerin yanında insani değerler kadar yaşlarına uygun olarak askeri eğitim de almaktadırlar. Evin leydisinden nezaket kurallarını ve davranış stillerini öğrenirken evin lordundan ise cesaret ve şövalyeliğin önemli kurallarını öğrenirlerdi.

Böylece nezaket, incelik, davranış, kibarlık, yabancı dil gibi konularda yoğun bir eğitimden geçmiş olurlardı. Pagelerin yaptıkları işlerden bazıları aşağıda verilmiştir.

Yanında kaldığı şövalyenin silahlarının bakımını yapmak.

Atları terbiye etmek ve bakımlarını yapmak

Sarayın dışındayken ona eşlik etmek

Zırhını giyerken lorda yardımcı olmak

Yemek vaktinde lorda ve leydiye refakat etmek

Akşamları düzenlenen ziyafetlerde bulunmak ve eğlencelere katılmak

Silahların temel fonksiyonlarını öğrenmek

Askeri talimlerde bulunmak

Avcılık hakkında bilgi edinmek

6.1.2. Squire Dönemi

Page dönemini tamamlayanlar on dört yaşına geldiklerinde squire olarak adlandırılırlar ve Squire dönemi başlamış olurdu. Kalkan taşıyıcı anlamına gelen squire kelimesi Fransızca'da bulunan ecuyer kelimesinden türetilmiştir. Bu yüzden squire yerine esquire de denilmektedir. Squire genel olarak şövalye yardımcısı anlamında da kullanılır.

Squire'lar, bu dönemde Page döneminin aksine yoğun bir askeri eğitim almaya başlamaktadırlar. Beden eğitiminin yanında ahlak ve değerler eğitimi ile adabı muşeret eğitimi de verilmeye devam edilir. Bu durum değerler eğitiminin tamamen unutulmadığını gösterir.

Squire dönemi kendi içinde çeşitli bölümlere ayrılır. Bunlar şu şekildedir:

Saray içerisinde çalışan squire'lar,

Ahırda çalışan squire'lar,

Mutfakta çalışan squire'lar,

Hizmet eden squire'lar

Sarayda yardımcı olan squire'lar.

Bu görevler, squire'ların bulunduğu sınıfa göre değişmektedir.

Squire döneminde askeri eğitimdeki talimler düzenli olarak yapılırdı. Yapmaları beklenen görevler arasında lordlarını sürekli olarak her yerde ve her zaman özenli ve dikkatli bir şekilde takip etmek ve ondan mümkün olduğunca çok şey öğrenmek yer almaktadır. Bu görevi yerine getirirken hem askeri görevlerini yaparlar hem de diğer şövalyelerle bir arada bulunma imkanı bulduklarından dolayı kendilerini geliştirme fırsatı bulurlardı. Askeri eğitimdeki talimler ise düzenli aralıklarla yapılırdı. Squire döneminde sahte savaş ortamları oluşturularak squire'ların birbirleriyle savaşması sağlanarak mızraklarını etkin bir şekilde

kullanmaları için quintainlerde çalışmalarına imkan verilirdi. Quintain bir ucundaki düz tahtaya şövalyeye yakışır şekilde vurulmadığı takdirde diğer tarafında bulunan tahta kılıç ile vuran kişiyi yere düşüren bir alettir.

Bu dönemde yeteri kadar eğitim alan şövalye adayı lorduyla birlikte savaşa katılırdı. Eğer yeterli bir seviyeye ulaşarak başarılı olursa şövalye ilan edilirdi.

6.1.3. Şövalyelik

Squire eğitiminde başarılı olan gençler dini temaların yoğunluklu olduğu bir törenle şövalye ilan edilerek bu görevi üstlenmiş olurlardı. Savaş alanında cesaret gösteren şövalye adayları beklenmeden şövalye ilan edilirdi. Günlük talimlerini de aksatmadan devam ederlerdi. Düzenlenen turnuvalar sayesinde hem yetenekleri körelmez hem de halk tarafından tanınmaya başlanırlardı.

Genel olarak bakıldığında şövalye eğitiminin her üç aşamasında temelde aynı konular işlenmektedir. Bunlar dini, askeri ve insani eğitim konularıdır. Her dönemlerde işlenen bu temel konular farklı ağırlıklarda işlenmektedir. Örneğin Page döneminde değerler eğitimi çerçevesinde insani eğitim ağırlıklıyken, Squire döneminde askeri konular daha ağırlıklıydı. Her üç aşamada da dini eğitim özellikle vurgulanmaktadır. Verilen eğitimlerde cömert ve nazik olup açgözlü olmamaktan bahsedilirken dini örnekler referans gösterilerek öğretilirdi. Askeri eğitimi yoğun bir şekilde alan bir şövalye adayına ise topraklarını sarazenlerden korumakla ilgili bilgilerden bahsedilirdi.

6.2. ŞÖVALYELİK TÖRENİ

Şövalyeler için oldukça önemli olan bir olay da törendir. Şövalyelik unvanı bu törende verilmektedir. Tören duruma göre gösterişli bir şekilde bayram havasında gerçekleştirilebileceği gibi şartlara göre savaş alanında basit bir törenle de gerçekleştirilebiliyordu. Şövalyelik için özel olarak hazırlanan törende şövalyenin beline kemeri ve kılıcı takılarak omzuna lordun kılıcı ile hafifçe vurulurdu. Böylece squire dönemindeki genç şövalye ilan edilmiş olurdu. Zamanla bu törenler ilk hallerine göre daha da geliştirilmiştir.

Cubberley şövalyelik törenini anlatırken önemli ayrıntılara da vermiştir:

Squire yirmi bir yaşına geldiğinde kilisede düzenlenen etkileyici bir tören ile şövalye ilan edilirdi. Oruç tutan, günah çıkarıcı, bütün geceyi zırhı ile kilisede geçiren ve sabah olduğunda ayine katılan şövalye adayları kılıcını papaza verir ve sonrasında şövalye olurdu. En son olarak törene katılanların önünde yemin edince papaz kılıcı şövalyeye verir ve onu “dul ve yetimleri korumak, ıssız yerleri canlandırıp gözetlemek, haksızlıkların intikamını almak ve erdemlere sahip çıkmakla görevlendirirdi. Şövalye lordunun önünde diz çökünce lord: “Tanrı adına, Meryem ana adına, Aziz Mikhael ve Aziz George adına –biri savaşçı melek, diğer, savaşçı bir aziz- seni şövalye ilan ediyorum; (omzunun birine dokunarak) cesur ol, (diğer omzuna dokunarak) cesur ol, (başına dokunarak) sadık ol” derdi. Bu konuşmalardan sonra papaz günün anlam ve önemiyle ilgili bir vaaz verirdi.

6.3. ŞÖVALYE YEMİNİ

Tüm şövalyeler için ortak bir yemin metni olduğu söylenememektedir. Bunun sebebi olarak şövalyeliğin farklı zamanlarda ve farklı mekanlarda farklı şekillerde gerçekleşmesinin etkili olduğu görülmektedir. Bunun yanı sıra şövalyelerin ettiği yeminlerdeki ortak noktalardan bahsedilmektedir. Aldıkları eğitimin sonucunda şövalyeliği hak eden adaylar şövalye ilan edildikleri an herkesin önünde bir yemin ederlerdi. Bu yemine örnek olarak aşağıdaki metin verilebilir:

“Kiliseyi savunacağıma, kötülerin karşısında olacağıma, kadınları ve zayıfları koruyacağıma, ülkenin refahını sağlayacağıma, diğer şövalye kardeşlerimin uğruna kanımın son damlasına kadar savaşacağıma, dullara ve yetimlere sahip çıkacağıma, yanlışın ve haksızın öcünü alacağıma ve erdemlerimi koruyacağıma ant içerim.”

6.4. ŞÖVALYELİK KURALLARI

Şövalyelik kurumu ortaya çıktıktan sonra ve şövalyeliğe olan ilgi arttıkça şövalyeleri belirli bir çizgide tutmak için bazı kurallar koyulmuştur. BU kurallar Şövalye yasaları olarak adlandırılmıştır. Şövalyelik kuralları sözde kalarak hiçbiri yazıya dökülmemiştir.

Şövalyelik kurumunu daha çok Hristiyanlık ve kilise ile sıkı sıkıya ilişkilendiren yazarlar şövalyelik yasaları ile On Emir arasında yakınlık olduğunu savunmaktadır. Şövalyelik kuralları aşağıda verilmiştir.

1. Kilisenin öğrettiklerine inanmak ve tüm emirlerine uymak

Bu maddede şövalyelerin kilisenin askerleri olarak tanımlandığı, eğitim süresi boyunca gerekli dini eğitimi almış olmaları gerektiği ve kilise ile bağlarını sürekli tutmaları gerektiği belirtilmiştir. Şövalyeler Tanrının adamlarıdır ve zafer, Tanrının emirlerine uyan ve itaat eden inançlılarla birlikte olacaktır. Hristiyan bir şövalye inançlıdır ve inancı için ölmek onun görevidir.

2. Kiliseyi savunmak

Askerlik net bir biçimde vurgulanmıştır. Kilisenin olduğu her yerde kiliseyi koruyabilecek inançlı bir şövalyenin de bulunması gerektiği belirtilmiştir.

3. Tüm güçsüzlere saygıyla davranmak ve zayıfları korumak

Şövalyelik yemininin bir parçası olan “zayıfları korumak” olgusuyla bahsedilenler; Tanrının hizmetiyle görevli rahipler, keşişler, çocuklar, dular ve yetimlerdir. Şövalye, sahipsiz ve savunmasız olan yetimlere zarar vermemeli ve başkalarının vereceği zararlardan korumalıdır.

4. Doğduğun ülkeyi sevmek

Askeri alanla birlikte vatanseverliğin yoğun bir şekilde vurgulandığı bu kuralda şövalyelerin cesareti, vatan sevgisi ve atılganlıkları vurgulanmak istenmiştir.

5. Düşman karşısında geri çekilmemek

Bu kural ölüm pahasına olsa da geri çekilmemeyi söylemektedir. Korkak olarak bilinmektense ölüm tercih edilmelidir.

6. Sapkınlara karşı savaşmak

Birbiriyle yakından ilişkili 5. ve 6. maddeler o dönemdeki Müslüman saldırıları söz konusu olduğunda çok önemlidir.

7. Lorduna karşı görevini yerine getirmek

Lorduna karşı görevini yerine getirmek bir şövalyenin en büyük sorumluluklarından biridir. Lorda karşı ayaklanmak Tanrı'ya karşı gelmekle eşdeğer tutulur. Mükemmel bir şövalye gerekirse lordu ve ailesi için kendini feda edebilmelidir.

8. Yalan Söylememek

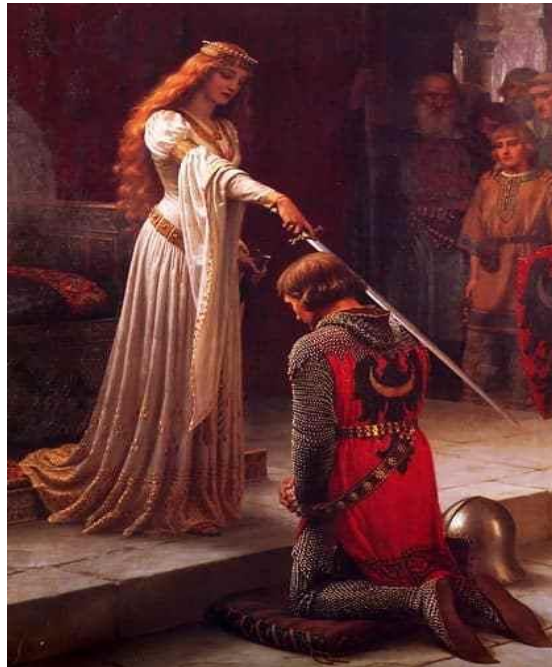
Evrensel bir kural olan yalan söylememek şövalyeler için de gereklidir. Yalan söylemek zayıflık ve korkaklık işareti olarak görülmektedir.

9. Sözünde Durmak

Bu kural da önceki kural gibi evrensel bir değerdir ve itibara yardımcı olmaktadır. Kutsal bir kalıntı ya da İncil'in üstüne edilmese bile söz yemin olarak kabul edilir ve tek başına da yeterlidir.

10. Cömert Olmak

Cömert olmak yasası yanlış anlaşılıp bu işi israf boyutuna getirenler de olmuştur. Kurallara bakıldığında aslında her insanda bulunması gereken, iyi bir insan olmanın gerekliliği olan, ancak Ortaçağın kendine has durumundan dolayı genel anlamda şövalyelere atfedilen kahramanlık, nezaket, sadakat, cesaret, doğru sözlülük, dürüstlük, kendine hakim olma, onur ve dindarlık gibi özellikler şövalye yasalarının olmazsa olmazlarındandır.

Şekil 4. Şövalyelik ile ilgili temsili resim

7. OYUNDAKİ ELEŞTİREL UNSURLARIN İNCELENMESİ

7.1. SOSYAL STATÜ ELEŞTİRİSİ

Birinci perdenin birinci sahnesinde Rostand'ın toplumsal statüye getirdiği eleştiriye rahatlıkla görebilmekteyiz. 1640 da Burgonya otelinin salonu. Burası tiyatro oyunları için tahsis edilmiş bir yerdir. Bu akşam burada Clorise adlı bir oyun aktör Monfleury tarafından sergilenecektir. Kapının arkasından bir bağırış çağırış duyulur. Bu olay kapıcı ile süvariler arasında başlar:

KAPICI (Arkasından koşarak)

Dur yahu! Duhuliye!

SÜVARI

Ben bedava girerim!

KAPICI

Neden?

SÜVARI

Hassa süvari bölüğünde neferim!

KAPICI (Kapıdan giren başka süvariye)

Ya siz?

İKİNCİ SÜVARI

Para mı dedin? Adetim değil yavrum.

KAPICI

Ama...

BİRİNCİ SÜVARI (İkincisine)

Ancak ikide başlar, kimseler yok, istersen

Kılıç tokuşturalım ne dersin?

Bu sahnede görüldüğü üzere süvariler, silahşörler ücretli olan tiyatro oyununa bedava girmeleri gerektiğini iddia ederler. Onlar sarayla bağlantılı oldukları için diğer normal insanlar gibi para vermemeleri gerektiğini savunurlar. Ve de bu istekleri çok da zorluk çıkarılmadan kabul görür. Çünkü 16. Yüzyıl Fransız toplumunda halk silahşörlerin süvarilerin burjuvazinin ve asillerin ayrıcalıklı insanlar oldukları dayatmasını kabul etmek zorunda bırakılmışlardır.

Diğer bir sahnede bir burjuva ve oğlu şölen alanı gibi olan bir muhitte bir gezintiye çıkmışlardır. Fakat bu şölen yerinde avam sınıfı çoğunluktadır ve içki içerek, iskambil oyunları oynayarak, kızların ve erkeklerin birbirlerine kur yapmasıyla şölenin havasına girmişlerdir. Burjuvanın bu sahnede görülen tavırları bizim incelememize konu olacak cinstendir:

BİR BURJUVA (Oğlu ile gelir)

Oğlum burada duralım

İSKAMBİL OYNAYANLARDAN BİRİ

Üç as!

BİR ADAM (Patosunun altından bir şişe çıkarıp yere oturur.)

İnsan Burgonya Oteline geldi mi, (içer)

Burgonya şarabından çeker!

BURJUVA (Oğluna)

Sokulma emi?

Batakhane burası

(Bastonuyla sarhoşu göstererek.)

Sarhoşlar!

(Süvarilerden biri geri çekilirken ona çarpar.)

Herifler tam eşkiya!

(İskambil oynayanların arasından geçer.)

Kumarbazlar!

MUHAFİZ (Burjuvanın arkasında, kızı boyuna mıncıklamaktadır.)

Bakmazlar,

Bir öpücük!

BURJUVA (Hemen oğlunu oradan uzaklaştırarak.)

Tanrım demek böyle bir yerde

Rotrou'yu oynadılar!

OĞLU

Evet, geçen sefer de

Corneille'den oynadılar!

PAGELAR (El ele vermiş, zıplayıp, şarkı söyleyerek gierler.)

Tra la la la la la ler !

KAPICI (Ciddi bir tavırla pagelara.)

Sakın ha yaramazlık etmeyin küçük beyler;

Uslu uslu oturun!

BİRİNCİ PAGE (Haysiyetine dokunmuş gibi.)

Bizi ne zannettiniz?

(Kapıcı arkasına döner dönmez, hemen ötekine.)

Kuzum, sicimin var mı?

İKİNCİ PAGE

Hem ucunda tertemiz

Zokası da var.

BİRİNCİ PAGE

Gelin perukla avlayalım

Yukarıdan.

BİR YAN KESİCİ (Erafına topladığı suratı bozuk birkaç kişiye.)

Bakın! Sende dinle koca aptalım!

Yeni başlıyorsunuz mademki hırsızlığa,

Size bir ders...

İKİNCİ PAGE (Üst kattaki localara çıkmış arkadaşlarına.)

Hey! Bezelye çubukları yanınızda mı?

ÜÇÜNCÜ PAGE

Bezelyemiz de var!

(Bir boruyla yukarıdan bezelye atar.)

BURJUVANIN OĞLU (Babasına)

Ne oynanacak bugün?

BURJUVA

Clorise.

OĞLU

Yazarı kimmiş?

BURJUVA

Mösyö Balthazar Baro. Nefis bir parça!

YANKESİCİ (Avanesine)

Dürtün,

Sonra dantelasını kesiverin.

BURJUVA (Oğluyla aşağıya inerken.)

En meşhur aktörleri göreceksin bu gece.

Mesela Monthfleury...

Jodelet, la Beaupre, l'Epy, Bellerose!

Bu sahnede burjuva oğluna sürekli olarak şölen alanında eğlenen insanlardan uzak durmasını telkin halindedir. Alelade içki içmek, kumar oynamak, insanların birbirleriyle cilveleşmeleri gibi hareketleri üst sınıftan insanların yapmayacağını bu hareketlerin avam tabakasından olan insanlara layık olduğunu belirtir ve bazı meşhur tiyatro eserlerinin bu ortamda oynanarak küçük düşürüldüğünü iddia eder.

Bir başka sahnede ise Ligniere adlı Cyrano'nun arkadaşı olan, mert ve dürüst olduğu vurgulanan şair ile Christian arasında geçmektedir. Ligniere, Christian'a Roxane'in kim olduğuyla ilgili yardımcı olmaya çalışır. Aynı zamanda çevredeki insanlardan da bahseder. Sıra Comte De Guich'e geldiğinde ağzında çıkan şu sözcükler incelememizin kapsamına girer:

CHRISTIAN (Heyecandan titreyerek)

Ya bu adam?

LIGNIERE (Sarhoş olmaya başlamış, göz kırparak.)

Kont De Guice, kıza tutkun bir deni ;

Armand de Richelieu'nün yeğenidir karısı.

Vikont Valvert adında bir koca soytarısı

Bulmuş, zavallı kızı zorluyor biteviye.

Kız buna razı değil, ama nüfuzlu diye,

Kimse ses çıkarmıyor bu çirkin manevraya.

Yalnız ben cüret ettim kendisiyle alaya;

Tuttum bir şarkı yazdım. Hele sonu pek müthiş!

Bu sahnede Ligniere'in ağzından dökülen şiirsel metin Comte De Guiche'in devlet erkânının ileri gelenlerinden olan kardinal Richelieu'nün yeğeniyle evli olduğunu belirtiyor. Bu karabalık bağının toplumdaki ahlaki yargıların önüne geçebileceğini açık bir şekilde dile getiriyor. Üst kademedeki bir yöneticinin gayri ahlaki hareketleri nedeniyle sorgulanmadığını ve bu hareketleri rahatlıkla sergileyebildiği söyleniyor. Bu da toplumdaki sınıf ayrılıklarının boyutlarını bize göstererek herhangi bir ahlak kuralını tanımayan yönetici kademesini bize tanıtıyor.

Toplumsal sınıf ayrılıklarının görüldüğü bu sahnede ise tiyatro başlamak üzeredir. Herkes yerini almıştır. Kardinal de içeriye girdiğinde oyun başlamaya hazırdır ve özellikle markilerin konuşlandığı yer dikkate şayandır:

SEYİRCİ

Emin bir kaynaktan duydum.

MIRILTILAR

Susun! – O mu?.. – Hayır! – Evet o!

Bakın şu kafesli locada! Kardinal! Kardinal! Kardinal!

BİR PAGE (Teessüfle.)

Artık uslu durmalı!

(Sahnede yere vurulur; herkes hareketsiz bekler.)

BİR MARKİ (Perdenin ardınan.)

Neden deminden beri

Şu mum düzeltilmedi?

DİĞER BİR MARKİ (Başını perde arasından çıkararak.)

Bir iskemle!

(Başlar üzerinden elden ele bir iskemle geçer; Marki iskemleyi alır ve

localara birkaç buse gönderdikten sonra perdenin arkasına çekilir.)

BİR SEYİRCİ

Susalım!

(Üç kere vurulur ve perde açılır. Sahne: İki yandaki sıralara markiler, küstah bir eda ile yan gelip oturmuşlardır. Dipteki dekor bir kır manzarası. Dört küçük billur avize sahneyi aydınlatır. Hafif keman sesleri.)

Bu sahnede markileri tiyatro sahnesinde otururken görüyoruz. Onlar halbuki ne bir başrol oyuncusu ne orada birer figürandırlar. Sahnede sadece seyirci olarak bulunmaktadır. Fransız toplumunu en üst tabakalarından olan kendilerini beğenmiş bu soylular sahip oldukları para ve genlerden dolayı halktan insanların yanında oyunu seyretmenin onlar için aşağılık bir durum olduğuna inanıyorlar. Bu görüntü bize Fransız toplumunun bu sınıf ayrımını nasıl da kabullendiğini ve bu durumdan nasıl kimsenin rahatsızlık duymadığını göstermektedir.

Bu sahnede ise Cyrano unutulmaz burun tiradııyla Valvert'e sataşır. Onunla düello yapmak istediğini ona hakarete varan sözlerle ifade eder. Fakat Valvert, Cyrano'nun ihtişamından çekindiğinden olsa gerek ona karşılık veremez. Ardından De Guiche, Valvert'e neden Cyrano'ya bulaşmaması gerektiğinden bahseder:

DE GUICHE (Afallayan vikontu götürmek isteyerek)

Bırakın şunu vikont!

VİKONT DE VALVERT (Hiddetinden boğulur gibi.)

Tavrı küstah, sözü tok,

Bir köy asilzadesi, eldiveni bile yok!

Sırmasız, fiyonksuz, kurdelesiz bir herif!

Bu satırlarda Fransız toplumundaki sınıf ayrımının boyutlarının zaman içinde farklı evrimler geçirdiğini de görmekteyiz. Aristokratlar, soylular, burjuvalar, köylüler vb. gibi sınıflara ayrılan toplumda bu ayrımın insanların giydiği kıyafetlerle birbirlerinden ayırt edilebilmesi, toplum ayrışmasının boyutlarını gösterir. Bu satırlarda belirtilenlere göre bir asilzadenin kesinlikle eldiven, fiyonk ve kurdela takması gerekmektedir. Cyrano De Bergerec'in soyundan ve ailesinden şüphe duyulmamasına rağmen onun kıyafetlerine gereken önemi göstermemesi ve bir asilzade gibi giyinmemesi "gerçek" asilzadeler tarafından onunla dalga geçilmesine yol açar ve ona köylü sıfatını takmalarına neden olur. Edmond Rostand'ın da vermek istediği tam olarak budur. Halk gibi giyinmek, halktan olmanın başlıca unsurudur.

7.2. AŞK ANLAYIŞI ELEŞTİRİSİ

Başka bir sahnede Cyrano ile Le Bret'in karşılıklı konuşmasını görüyoruz. Cyrano en yakın dostuna fiziksel özelliği yüzenden nelerden mahrum kaldığından bahsederken Le Bret bir dost olarak onu teselli eder.

LE BRET (Heyecanla)

Dostum!

CYRANO

Ya dostum, böyle! Sakın teselli etme!

Kendi çirkinliğimden azap duyduğum günler çoktur.

Hatta yalnızca, bazen... Söyletme, yeter!

LE BRET (Hemen elini tutar.)

Ağlıyor musun?

CYRANO

Asla... Zaten ne çirkin olur

Şu upuzun burundan yere düşmesin billur

Gibi bir gözyaşının!.. Yaşadığım müddetçe,

Ağlayayım istemem. Düşün, ah ne işkence!

Gözyaşının ilahi güzelliğini düşün,

Sonra çirkinliğini bu kaba görünüşün!

Gözyaşlarından daha mukaddes ne var sanki!

Asla benim yüzümden gülünç olsun bir teki

İstemem gözyaşının, gülmek can verişidir,

İstemem!

LE BRET

Kederlenme, sevgi, bir baht işidir.

Sende ruh asaleti vargüzellik yerine.

Acaba, bir an olsun baktın mı gözlerine

Demin sana ziyafet çeken kızın?

CYRANO

Sahi mi?

LE BRET

Hatta Roxane'da bile bu dediğimi,

Betbeniz kalmamıştı sen düello ederken...

CYRANO

Demek benzi solmuştı, öyle mi?

LE BRET

Bence hemen gidip söylemelisin.

CYRANO

Ya burnuma gülerse! O zaman mahvolurum.

LE BRET

Bu da fazla vesvese!

CYRANO (Roxane'in dadısını görünce)

Aman Tanrım! Dadısı!

Cyrano burnunun büyüklüğü yüzünden hayatı boyunca gerçek aşkı bulamayacağını ve adeta bu duruma mahkûm hapsolmuş bir kürek mahkûmu gibi yaşaması gerektiğinden bahseder. Yüzünün ortasındaki bu kocaman nesne Cyrano'nun kendisini dünyanın en çirkin yarattığı olarak görmesine sebep olur ve kendisinin çirkin olduğunu düşündüğünden, aşktan, sevgiden, kadınlardan hep uzak durması gerektiğine inanır. Fakat Le Bret, dostuna aşkın ve sevginin sadece güzellik değil ruh asaletiyle de oluşabileceğini anlatır. Bu satırlardan da anlaşılacağı üzere Cyrano'nun güzel olmadığını en yakın dostu bile kabul eder. Ama güzellik ruhun yansımasıdır düşüncesi Rostand'da çoktan hâsıl olmuştur bile.

Aşağıdaki sahnede Cyrano ve Roxane'nin karşılıklı konuşmasını görüyoruz. Bu diyalogda Roxane'in güzellik anlayışını ve Christian'a olan sevgisini sorgulayan başka bir aşık Cyrano'yu görmekteyiz.

ROXANE (Kapıdan çıkarak.)

Daima güzel, zarif; ben de eskisi gibi aşığım!

CYRANO (Mütebessim)

Bu kadar zarif midir ki bizim Christian?

ROXANE

Herhalde sizden fazla, azizim!

CYRANO

Kabul!

ROXANE

Bana kalırsa yoktur daha bir eşi. Öyle bir söyleyişi var ki alelade şeyleri,

Hayran olmamak kabil değil!

Bazen de dalgın duruyor biraz, fakat

Sonra bir anda öyle hoşça gidecek cümleler buluyor ki!

CYRANO (İnanmaz gibi.)

Etmeyin!

ROXANE

Siz erkekler hep böylesiniz! Sanki

İnsan güzel olunca hep aptal mı olur?

CYRANO

Demek kalp işlerinde emsali az bulunur bir hatip!

ROXANE

Hatip değil, dahi.

Bu sahnede Roxane, Cyrano'ya Christian'ın nasıl bir aşık olduğundan bahsediyor ve bir aşığın özelliklerinin onda bütünleştiğini iddia ediyor. Christian'daki fiziksel güzelliğin ötesinde ondaki hatipliğin ona aşık olmasının en büyük etkeni olduğunu söylüyor. Aynı zamanda erkekler de bir ithamda bulunarak güzellik ve aklın tek kişide vücut bulamayacağına inandığını söyleyip Cyrano'yu da kıskançlıkla suçluyor. Burada Rostand'un bize vermeye çalıştığı düşünce fiziksel güzelliğin ruh güzelliğiyle ve hatiplikle birleşmeden gerçek bir aşkın

olamayacağıdır. Bu durum 16. Yüzyıl Fransa'sında güzel konuşmanın şairliğin ne kadar önemli olduğunu gösterir. Rostand, Cyrano'nun ağzından hatipliğin güzellik olmadan bir işe yaramayacağını, Roxane'in ağzından ise güzelliğin hatiplik olmadan bir işe yaramayacağını okuyucuya verir.

Başka bir sahnede, Roxane ile Christian arasında geçmektedir. Christian Roxane'e aşkını tüm içtenliği ile anlatır ve Roxane'in reaksiyonuyla karşılaşır.

CHRISTIAN (Roxane'nin yanına oturur, bir an sessizlik.)

Sizi çok seviyorum!

ROXANE (Gözlerini yumarak)

Ah evet, aşktan bahsedin bana!

CHRISTIAN

Seni seviyorum!

ROXANE

Bu, mevzu. Mevzudan yana ihtilaf yok.

Süsleyin mevzunuzu.

CHRISTIAN

Siz, siz...

ROXANE

Evet, süsleyin.

CHRISTIAN

Seni seviyorum!

ROXANE

Şüphesiz. Ya sonra?

CHRISTIAN

Sonra...Siz de beni sevseniz böyle,

Ne hoş olurdu. Roxane, seviyor musun, söyle?

ROXANE (Yüzünü buruşturarak)

Ben neler umuyordum, siz neler diyorsunuz

Anlatın biraz bana nasıl seviyorsunuz?

CHRISTIAN

Nasıl mı? Çok...

ROXANE

Off!.. Açın biraz duygularınızı!

CHRISTIAN (Biraz yaklaşp gözlerini Roxane'ın beyaz boynuna dikerek.)

Boynunuz!

Onu öpmek istiyorum!..

ROXANE

Christian!

CHRISTIAN

Seni seviyorum!

ROXANE (Kalkmaya davranarak.)

Ne? Yine mi?

CHRISTIAN (Alıkoymaya kalkışır.)

Hayır! Seni sevmiyorum!

ROXANE (Tekrar yerine oturarak.)

Çok şükür!

CHRISTIAN

Sana tapıyorum!

ROXANE (Kalkıp uzaklaşırken.)

Aman!..

CHRISTIAN

Ah, aptallaştım artık!

ROXANE (Sert)

Hiç hoşuma gitmiyor bu haliniz. Pek yazık!

CHRISTIAN

Fakat...

ROXANE

Haydi gidin de arayıp bulun tekrar

Şu belegatinizi!

CHRISTIAN

Ben...

ROXANE

Bundan kolay ne var:

Beni seviyorsunuz, biliyorum.

(Eve doğru gider.)

CHRISTIAN (Çabucak)

Gitmeyin! Ben... Ben...

ROXANE (İçeri girmek üzere kapıyı iterek.)

Evet, ne var anlamayacak?

Bana tapıyorsunuz! Hayır, hayır, gidin!

CHRISTIAN

Fakat!..

(Roxane kapıyı yüzüne kapar.)

Bu diyalog Roxane'in ilk kez hayal kırıklığına uğradığı sahnedir. Roxane'in aşk anlayışı aşğının ona söylediği süslü cümlelere paraleldir. Roxane'e göre aşk edebi bir eser gibidir ve bu edebi eser ağdalı cümleler, kafiyeler, teşbihler olmadan her zaman yarım kalacaktır. Oysaki Christian sevgilisine onu sevdiğini söylemesinin yeterli olduğunu düşünmüştü. Rönesansa geçiş dönemi olan bu dönem şiirin ağdalisını, teşbihin abartılısını arardı. Aristokratların aşkı bu süslü ve ağdalı şiirlerle, baladlarla heyecan kazanırdı. Onlara göre bu kriterlere sahip olmayan aşk derhal bitmeye mahkûmdu. Fiziksel güzellik bu romantik unsurlardan eksik bir halde sadece güzel bir resim veya heykel olarak kabul edilirdi. Oysaki Roxane da aşkı ne kadar işitme yetisini hitap ediyorsa Christianın aşkı da hissetme yetisine hitap ediyordu. Christiana göre sevmek aşık olmak başlı başına yeterliydi. Ancak bir Fransız kadını olan Roxane güzellikten ziyade bir şair arıyordu.

Aşağıdaki sahnede Cyrano Roxane'e tüm içtenliğiyle her şeyi anlatır:

CYRANO

Şüphesiz! Evet, işte bu duygu,

Meyus coşkununğundan belli: Aşk ama mağrur

Ve hodbin değil. Bilsen, tek sen mesut ol diye,

Kendi saadetimi ederim de hediye,

İstemem yine bunu bilmeni. Yalnız bana

Uzaktan görmek yeter, bir gün olsun, bu cana

Mal olan saadetin bir gülümsediğini.

Her bakışın içimde yarattı bir yepyeni

Hassa, bir kahramanlık. Anlıyor musun artık?

Söyle, duyuyor musun ruhumun bu karanlık

İçinden sana doğru yükselişini söyle.

Bak, gece ne kadar da güzel ve ılık...Böyle

Derdimi döküyorum size; siz de muttasıl

Dinliyorsunuz beni. Bu kadarını nasıl

Ümit edebilirdim enziyade ümide

Kapıldığım gün bile! Artık hayat gözümde

Değil, ölebilirim! Titrediniz! Sebebi

Bu sözler mi? Mutlaka. Evet, bir yaprak gibi,

Yapraklar arasında titriyorsunuz, evet,

Titriyorsun, belli, saklama, itiraf et.

Elinin titremesi yasemin dallarından

Kayarak bana kadar geliyor.

ROXANE

Doğru. İnan

Bana. Hem titriyorum, hem ağlıyorum.Seni

Seviyorum, seninim. Ah, sarhoş ettin beni!

CYRANO

Artık ölümden bile pervam yok. Ah öylese

Bir tek istediğim kaldı Tanrımdan...

Loş bir Paris akşamında Christian'ın sesini çalan Cyrano artık içindeki her şeyi aşkını rahatlıkla Roxane'e anlatıyordu. Roxane bu sözlerin Christina ait olduğunu düşünse de gördüğü sadece bir gölge ve duyduğu Cyrano'nun sesiydi. Cyrano bu gizliliğin verdiği cesaretle Roxane'e olan aşkının ne kadar büyük olduğunu haykırıyordu sessizce. Cyrano'nun aşkı o kadar büyüktü ki Roxane'e sesini duyurabilmek onun haberi olmasa bile yazdığı şiirleri, baladları, mektupları gözyaşları içinde okuması Cyarano'ya yetiyordu. Öyle bir fedakârlıktı ki ona göre aşk, Roxane'in onun yazdığı satırlara dokunması bile yetiyordu ona. Bu çirkin adamda aşkın en baskın duygusu fedakârlıktı ve bunu da layıkıyla yerine getiriyordu. Roxane'in mutlu olması için ruhunu Christian'a ödünç vermişti. Sevdiği kadının mutlu olmasıydı Cyrano'nun aşkı.

7.3 SANAT DÜNYASINA ELEŞTİRİ

Aşağıdaki sahnede Ligniere, Christian'a kalabalıktakileri tanıtmaktadır. O sırada Ragueneau içeri girer ve Ligniere, Christian'a Ragueneau'dan bahseder.

LIGNIERE (Christian'a)

İşte meşhur kebabçı Ragueneau.

RAGUENEAU (Bayramlık elbisesini giymiş, hızlı hızlı Ligniere'e yaklaşır.)

Mösyö de Cyrano'yu

Gördünüz mü?

LIGNIERE (Ragueneau'yu takdim ederek.)

Şair ve aktörlerin pastacısı!

RAGUENEAU (Mahcup olur.)

Aman büyük şeref...

Ligniere'in Ragueneau'yu tanıtırken kullandığı ifadeler, bu edebiyat aşığı adamın saf duygularını manipüle edildiğini bize gösteriyor. Bu dönem şairliğinin maddi anlamda bir şey ifade etmediğini bu figürden anlayabiliyoruz. Ragueneau sırf sanat camiasına girebilmek için bütün variyetini şairlere sunmuş bir adam. Çoğu şairse bu gayri ahlaki ilişkiyi kendi çıkarları doğrultusunda kullanmakta hiçbir beis görmez. Bu zavallı adamı kullanırlar. Bir yandan onunla dalga geçer bir yandan karınlarını doyurmak için ona katlanırlar. Rostand burada yazarlara; erdem, gurur, nezaket sahibi olmadıkları için eleştiri getirmiştir. Bu eserde Cyrano'ya ne kadar gurur, erdem, asalet yüklenmişse; bu şairler de bu meziyetlerden yoksun oldukları için o kadar aşağılanır.

Diğer bir sahne De Guiche Cyrano'nun yanına gelir ve ona yardımcı olmak istediğinden bahseder.

DE GUICHE (Ragueneau'nun derhal getirdiği bir koltuğa mühmel bir tavırla oturarak.)

Şairlik devrimizde bir süstür.Siz de benim

Süsüm olur musunuz?

CYRANO

Asla. Ben hür gezenlerdenim!

DE GUICHE

Amcam Richelieu sizden dün pek hoşlandı gibi.

Size yardım edeyim.

LE BRET (Heyecanla.)

Yüce Tanrım!

DE GUICHE

Galiba beş perdelik manzum bir eseriniz varmış?

LE BRET (Cyrano'nun kulağına.)

Senin Agrippine nihayet oynanacak!

DE GUICHE

Bizzat götürün kendisine...

CYRANO (Bir an için hevese kapılır.)

Gerçekten mi...

DE GUICHE

Kendisi şiirde üstattır.

Birkaç mısranızı da tashih ediverir!..

CYRANO (Derhal surat asar.)

Olmaz Mösyö! Gidemem bu kadar ileriye.

Belki bir virgülümü çizip atarlar diye

Şimdiden ter dökmeye başladım!

DE GUICHE

Güzel ama,

Bir de hoşla gitti mi, semahatta amcama

Hiç kimse yetişemez.

CYRANO

Belki ben yetişirim!

Sevdiğim mısralarla bezenince bir şiirim,

Kendi şairliğime bir şükran olsun diye,

Onu kendi kendime okurum biteviye.

DE GUICHE

Mağrursunuz!

CYRANO

Nasıl da farkına vardınız?

De Guiche, Cyrano'ya şair olarak onun himayesi altına girmesi gerektiğini amcası olan Richelieu'nün Cyrano'nun şiirlerini beğeneceğini ve onu koruyacağını söyler çünkü bu dönemde soylu kişiler, üst düzey yöneticiler, krallar; sanatçıları ve şairleri koruması altına alır. Bu gelenek gösteriş merakından da olabilir, sanat sevgisinden de. Lakin Cyrano özgür ruhlu bir adamdır. Doğruları yanlışları hiç çekinmeden söyleyen, yazan bir şairdir. Böyle bir himaye müessesini kabul etmek onun düşüncelerini kısıtlaması anlamına gelir. Bu tür şairler himayesi altında olduğu kişileri eleştiremediği gibi onları övmek zorunda kalırlar. Oysaki Cyrano yazdığı metindeki hiçbir değişikliği kabul etmez. Ona göre yazılan metnin değiştirilmesi sanata ve sanatçıya hakarettir. Rostand bu bölümle o dönemdeki bu çıkar ilişkilerine ve sanatçıya mükemmel bir eleştiri getirmiştir.

Cyrano ile Le Bret arasında geçen diğer bir sahne eserin en çarpıcı kısmı olan Non Merci tiradını içerir.

CYRANO

Ne yapmak gerek peki?

Sağlam bir arka mı bulmalıyım?

Onu mu bellemeliyim?

Bir ağaç gövdesine dolanan sarmaşık gibi

Önünde eğilerek efendimiz sanmak mı?

Bilek gücü yerine dolanla tırmanmak mı?

İstemem!

Herkesin yaptığı şeyleri mi yapmalıyım Le Bret?

Sonradan görmelere övgüler mi yazmalıyım?

Bir bakanın yüzünü güldürmek için biraz şaklabanlık edip,

Taklalar mı atmalıyım?

İstemem! Eksik olsun!

Her sabah kahvaltıda kurbağa mı yemeli?

Sabah akşam dolaşıp pabuç mu eskitmeli?
Onun bunun önünde hep boyun mu eğmeli?
İstemem! Eksik olsun böyle bir şöhret!
Eksik olsun!
Ciğeri beş para etmezlere mi "yetenekli" demeli?
Eleştiriden mi çekinmeli?
"Adım Mercure dergisinde geçse" diye mi sayıklamalı?
İstemem!
İstemem! Eksik olsun!
Korkmak, tükenmek, bitmek...
Şiir yazacak yerde eşe dosta gitmek.
Dilekçeler yazarak içini ortaya dökmek?
İstemem! Eksik olsun!
İstemem! Eksik olsun!
Ama şarkı söylemek, düşlemek, gülmek, yürümek...
Tek başına...
Özgür olmak...
Dünyaya kendi gözlerinle bakmak...
Sesini çınlatmak, aklına esince şapkanı yan yatırmak...
Bir hiç uğruna kılıcına ya da kalemine sarılmak...
Ne ün peşinde olmak, para pul düşünmek,
İsteyince Ay'a bile gidebilmek.
Başarıyı alınının teriyle elde edebilmek.

Demek istediğim asalak bir sarmaşık olma sakın.

Varsın boyun olmasın bir söğütünki kadar.

Yaprakların bulutlara erişmezse bir zararın mı var?

Bu sahneyle Rostand, Cyrano ile okuyucuya eser boyunca vermek istediği en önemli iki mesajdan biri olan dönem şairlerinin eleştirisi hakkında zirveye çıkıyor. Cyrano'nun kelimeleri o dönemin içinde bulunduğu durumu tüm çıplaklığıyla anlatıyor. Rostand şairleri eleştiriyor; çünkü onlar sağlam arka arıyorlar, hileyle dalavereyle yükseliyorlar, zenginlere methiyeler düzüyorlar, yöneticilerin gözüne girmek için dalkavukluk yapıyorlar, güçlülere el açıp zalimlerin yanında yer alıyorlar, sanatı toplum için değil sanat için, zenginleri

eğlendirmek için yapıyorlar, üretkenlikten uzaklar, doğruları söylemekten korkuyorlar, şan şöhret peşinde koşuyorlar. Rostand tüm bunları açık bir şekilde ortaya koyar. Dönem edebiyatına ve düzenine getirdiği eleştiri takdire şayandır. İdeal sanatçı tipini de baladın içerisinde vermeyi ihmal etmez Rostand. Sanatçının erdem ve gurur sahip olması gerektiğini söyler.

Aşağıdaki sahne ise Le Bret ile Roxane arasında geçmektedir. Le Bret dostunun durumunu Roxane'e anlatır. Roxane inanmasa da gerçekler acıdır.

LE BRET

Dediklerim hep çıktı : Kimsesizlik, sefalet.

Her yazısı ona düşman kazandırıyor;

Durmadan hicvediyor, darıltıyor, kırıyor

Yalancı sofuları, sözde kahramanları,

Sahte beyzadeleri, eser aşırıları,

Yani herkesi...

Rostand bu dönem Fransa'sında erdemli bir yazarın olmasının ne kadar zor olduğunu anlatmak için Cyrano'yu hayatının son dönemlerinde aciz bir adam gibi göstermektedir. Bu dönem sanat dünyası; sanatını düzgün bir şekilde doğruları söyleyerek yanlışları eleştirerek icra eden kişilerin bu zamanda barınamayacağını açık bir şekilde ifade eder. Yalakalık yapmazsanız yanınızda sadece gerçek dostlarınızın olacağını yalnızlık çekeceğinizi veya kazanamayacağını söyler Rostand. Hele ki durmadan eleştirmek, ucunun dokunduğu yerlerde tahribat bırakacağından canınıza kastedebileceğini belirtir. Sanata, sanatçıya saygı ve hoşgörü yoktur bu dönemde. Doğrulara, gerçeklere sırt çevirmeyen sanat ölmeye mahkûm edilmiştir. Artık öyle bir itibarsızlaştırma vardır ki bu dönemde sanatını yalakalığa aristokrasiye çevirmeyen onlarlar birlikte yürümeyen sanatçının yazdıkları manzumlar bile hoyratça çalınıp başka eserlerde kullanılır hele gelmiştir. Rostand bu dönemde sanatın bu denli yozlaşmasına büyük bir eleştiri getirir bu eseriyle.

8. SONUÇ VE DEĞERLENDİRMELER

Bu tezde Edmond Rostand'ın *Cyrano de Bergerac* adlı tiyatro oyununu inceleyerek içerisindeki eleştirel unsurları bulup bu unsurlar üzerinden oyunun sosyal hayata etkilerini ve şövalyelik kavramını değerlendirmeye çalıştım. Oyunu incelemeye başlamadan önce Edmond Rostand ve *Cyrano de Bergerac*'ın hayatları hakkında bir araştırma yaptım. Sonrasında oyunu incelemeye başladım. Oyun 5 perde ve 48 sahneden oluşmaktadır. Oyunun; şiirsel ve duygusal atmosfere, hareketli bir üsluba ve ince eleştireliliğe sahip bir yapısı vardır. Eleştirdikleri arasında sosyal statü, aşk anlayışı ve sanatla ilgili eleştiriler bulunmaktadır. Aynı zamanda *Cyrano de Bergerac* oyununun yazıldığı dönemi göz önünde bulundurduğumda eserde romantizm akımının etkisi olduğunu gördüm. Edmond Rostand'ın oyunu yazdığı dönemde ise halk realizmin etkisindeki eserlerden yorulmuştu. Romantik etkiler taşıyan bu eserin halkta büyük bir ilgi uyandırdığı görülmektedir.

Edmond Rostand bu oyunda Fransa'daki sosyal statüyü eleştirerek sınıflara göre kavramların anlamlarının değiştiğini anlatmıştır. Bunu yaparken oyunun baş kahramanı olan *Cyrano de Bergerac* üzerinden gitmiştir. Bir asilzade olmasına rağmen sıradan bir kıyafet giydirip Fransa'daki sınıf farkını hiçe saymıştır. Rostand bu tutumuyla halka halk gibi giyinmenin halktan olmanın başlıca unsuru olduğunu vurgulamıştır. Aşk anlayışında ise önemli olanın dış güzellik değil iç güzellik olduğunu vurgulamıştır. Son olarak Rostand sanatta eleştirinin önemli bir yerinin olduğu, sanatçının ise tarafsız eleştirmesi gerektiğini önemini vurgular.

9. KAYNAKÇA

Kitaplar

Rostand, E., 2013, Cyrano De Bergerac, İş Bankası Yayınları

Şener, S., 1998, Dünden Bugüne Tiyatro Düşüncesi, Dost Kitabevi

Brocket, O.,2017, Tiyatro Tarihi, Mitos Boyut Yayınları

Restok, 2018, Edmond Rostand Cyrano de Bergerac Kitap Özeti

Hawke, E.,2017, Şövalyeliğin Kuralları, Doğan novus Yayınları

Aytaç K., 2018, Avrupa Eğitim Tarihi, Doğu Batı Yayınları.

Bloch M., 2016, Feodal Toplum (La Societe Feodale), çev: Mehme Ali Kılıçbay, Doğu Batı Yayınları.

Duby G., 1995, Ortaçağ İnsanları ve Kültürü, çev: Mehmet Ali Kılıçbay, İmge Kitabevi Yayınları.

Eastwood K., 2003, The Life of a Knight (Bir Şövalyenin Hayatı), Crabtree Yayınevi.

Huizinga J., 1997, Ortaçağın Günbatımı, çev: Mehmet Ali Kılıçbay, İmge Kitabevi Yayınları.

Le Goff J., 2010, çev: Füsün Önen, Ortaçağ Kahramanları, Yapı Kredi Yayınları.

Runciman S., 2008, Haçlı Seferleri Tarihi Cilt 3, Türk Tarih Kurumu.

Stephenson C., 1942, Mediaeval Feudalism, Cornell University Press; 1st Edition edition.

Kaeuper R. W., 2016, Medieval Chivalry (Cambridge Medieval Textbooks), Cambridge University Press.

Lull R., 1926, Şövalyelik Düzeni Kitabı, çev. William Caxton, Erken Dönem İngilizce Metinler Derneği, Oxford University Press

Diğer yayınlr

<http://kitapgurmesi.com/2015/09/edmond-rostand-cyrano-de-bergerac.html> /23 Eylöl 2015.

<http://www.bcatimes.com/fransiz-edebiyati/> /23 Eylöl 2017

https://literature.fandom.com/wiki/Cyrano_de_Bergerac

